

Pauline Slot
En het vergeten zo lang

Roman

2010
Uitgeverij XL
Den Haag

Bij de deur liet ik haar wachten

De mensen tussen wie Maruca haar hele leven had gewoond leken niet te kunnen wachten tot ze ging, zoveel werd er getoost op haar vertrek. Kennissen van de tennisclub, oud-collega's en mensen uit het consulaire circuit wensten Maruca een goede reis, ook al zouden ze haar nog zien, op een volgend diner, bij nog weer een bitteruurtje. Daar kon het vrolijke wensen en kussen zich dan herhalen. Ook de tantes bleven afscheidsdiners organiseren waarbij iedereen lachend, roddelend en ruziënd om de grote tafel op de galerij zat. De aanleiding leek vergeten. Alleen haar oude baas van het Handelshuis was aangedaan toen hij haar gedag zei, op een borrel bij de Van Trichts. Tijdens haar jaren op kantoor had Maruca nooit kunnen besluiten of ze het prettig vond of niet, die aandacht van een man op leeftijd, die ook nog een kop kleiner was dan zij. Als ze naast hem stond kon ze zijn kale hoofd bestuderen als een wereldbol. De ribbels op zijn schedel deden haar altijd denken aan haar vaders globe. Met zijn schaduwen toonde die niet alleen de bergen op de continenten, maar ook het landschap op de bodem van de oceaan.

‘Het ga je goed, kind,’ zei de oude Razoux.

Ze was hem dankbaar voor zijn wens. Alle anderen

wensten haar veel plezier. Ze had het al vaak gezien: vaarwel zeggen was in Batavia vermaak, een afscheid zonder verlies, een excuus om te drinken en te dansen. Elk vertrek was tegelijk een aankomst. Als de mailboten zich losmaakten van de kade van Tandjong Priok, met aan boord de mensen die met grootverlof naar Holland gingen, waren in de stad de ontvangsten en welkomstdiners al in volle gang. Iedereen wilde de verhalen van de teruggekeerde verlofgangers horen, zich laven aan de verwachtingen van de nieuwkomers, lachen om hun naïviteit, en peilen welke concurrentie er van hen te duchten viel. Het frivole weggaan paste beter bij Neftalí dan bij haar. Hij was hier niet meer dan een bezoeker geweest, een vreemdeling die zelfs geen band had met het verre Holland. Behalve een paar vrienden die ook zo weer vergeten konden worden, liet hij op Java niemand achter. De ontmanteling van het Chileense consulaat in Batavia en Singapore was een financiële strop, maar deze tegenslag zou hem terugvoeren naar zijn vaderland. Voor haar was het anders: zij had altijd op Java gewoond. Het was vreselijk geweest om haar moeder te vertellen dat ze naar Chili zouden gaan. Voor Toos Hagenaar zou zich geen wisseling van de wacht voltrekken. Haar laatste kind vertrok en er kwam niemand aan om haar plaats in te nemen.

Niet dat ze daarover klaagde.

‘Een vrouw hoort aan de zijde van haar man,’ had ze gezegd. ‘Het is een offer dat ik graag breng.’

Maruca was geschrokken, alsof ze haar moeder een laatste, fatale slag had toegebracht en dat haar niet eens kwalijk werd genomen. In haar moeders ogen las ze wat haar opdracht was. Haar huwelijk had zo lang op zich laten wachten dat ze nu alles moest doen om het te laten slagen. En Neftalí was geen man om slechts in gedachten te vergezellen.

Daarna hadden ze niet meer gesproken over het vertrek. In het grote huis van tante Lies en oom Kees, waar haar moeder tijdelijk verbleef, konden ze zich gemakkelijk verbeelden dat vertrek en aankomst er niet toe deden. Er liepen daar altijd zoveel mensen rond dat je soms pas na een dag opmerkte dat Corretje voor een logeerpartij naar tante Marie in Malang was vertrokken, dat oom Kees naar het buitenhuis in de Preanger was gegaan, of dat tante Lies een extra *kebon* had aangenomen in een poging het dichtbeplante erf in toom te houden.

Het zwijgen maakte het Maruca en haar moeder aanvankelijk gemakkelijker, maar dat veranderde al snel. Elke keer dat ze het vertrek tijdens een bezoek onaangeroerd lieten, leek de scheiding groter voor hen op te doemen, tot die de omvang had van de oude waringin achter het huis. Die boom was al lang ge-

leden te groot geworden. In een wijde cirkel rondom kon niets anders groeien en bij regen vulden de kommen tussen de wortels zich als getijdenpoelen. Oom Kees verklaarde geregeld dat de boom een nagel aan zijn doodskist was. Maar iedereen wist dat hij's ochtends, voordat hij naar het kantoor van de Koninklijke Pakketvaart Maatschappij ging, graag in zijn slaapbroek op de galerij zat, met op het marmeren tafeltje naast zijn stoel een schaaltje havermoutpap. Door de damp van zijn koffie heen staarde hij naar de grillige vormen van de boom, terwijl de pap steeds stijver werd.

Toen Maruca als kind op bezoek kwam in het huis van tante Lies en oom Kees, was ze bang geweest voor de wortels, die op dikke slangen leken. Dat was al lang niet meer zo. Toch keek ze nog steeds niet graag naar de waringin. De vreemde uitgroeisels van de stam deden haar denken aan de bruine benen van koelies: mager, met nauwelijks zichtbare spieren, en toch in staat om een zware last te dragen.

'Opium,' zei oom Piet wel eens. 'Ze houden het vol omdat ze opium gebruiken.'

★

Op de laatste namiddag zaten Maruca en haar moeder zonder over het afscheid te spreken op de ach-

tergalerij, met uitzicht op de boom, in een luidruchtig gezelschap van ooms en tantes, neven en nichten. Tante Nel was uit Bandoeng overgekomen. Ze zat druk te praten met oom Piet. Bij hoge uitzondering was hij op bezoek in Batavia; liever liep hij in de modder op zijn onderneming.

Ook tante Door en oom Paul waren er, met Hans, Rob en Pauline. Maruca's moeder zou binnenkort met het gezin Von Seydlitz Kurzbach meegaan naar Tjimahi. Daar zou ze het paviljoentje bij hun ruime overstewoning betrekken, nu haar enige kind zo ver weg ging. Zo werd eindelijk een oude schuld vereffend, want vroeger had Toos jarenlang voor haar zusje moeten zorgen. Hun ouders waren overleden toen Doortje nog een kind was.

Op het witte tafelkleed stonden de resten van wat eindelijk de laatste afscheidsmaaltijd was geweest. Kokkie Do en kokkie Toe waren er sinds eergisteren voor in de weer geweest. De rijsttafel was een concessie geweest, want zelf serveerde tante Lies graag zuurkool en erwtensoep, ook op de meest benauwde dagen. Maar iedereen wist hoe Maruca's man, de exotische Zuid-Amerikaan, genoot van de pittige Indische gerechten. In het begin van hun kennismaking had Neftalí verteld over de rijsttafel in Hotel de Nederlanden, waar hij logeerde toen hij net in Batavia was aangekomen. Hij beschreef de lange stoet

obers die zich als een slang tussen de tafeltjes in de eetzaal bewoog; elk droeg een schotel met een nieuw gerecht, dat hij gretig had geprobeerd.

Toen Maruca hem voor het eerst uitnodigde om bij haar en haar moeder te komen eten, in het kleine huis dat ze toen nog samen bewoonden, wist ze daarom meteen wat ze hem voor zouden zetten. Het had haar een heerlijk gevoel gegeven om de luide stem van haar moeder te horen, die kokkie Toe de opdracht gaf een rijsttafel te maken voor hun gast. De hele dag liep ze neuriënd door het huis, begeleid door het slagwerk uit de *dapoer*: het hakken van messen op hout, het schrapen van steen op steen in de vijzels, het scherpe tikken van metalen schuimspanen in gietijzeren pannen.

Op de avond dat hij kwam regende het. Ze konden niet op het platje zitten, en een brede achtergalerij hadden ze niet meer. De kleine villa was heel anders gebouwd dan de oude koloniale huizen, met hun veranda's en flauw aflopende daken, die de zon weg-hielden van de muren. Met de deur van de woonkamer half open aten ze, luisterend naar het geroffel en getrommel van de regen op het dak. Af en toe gorgelde de regenpijp.

Later droeg haar moeder haar op piano voor hun gast te spelen. Maruca wist dat het een goed teken was: kennelijk vond ze Neftalí een aanvaardbare par-

tij, ondanks zijn donkere haar en donkere ogen. Wie niet beter wist zou denken dat hij een Indische jongen was, net als oom Paul van tante Door. Die was pas na veel soesa in de familie opgenomen. Voor Maruca's moeder was de verloving een persoonlijk affront geweest. Had ze zich al die moeite getroost om haar jongste zusje nu zo te zien eindigen? Dat hij Von Seydlitz Kurzbach heette maakte alleen indruk als je hem niet kende. Toch had ze zich uiteindelijk verzoend met het onvermijdelijke. Paul was gelukkig een beminnelijke man gebleken.

Maruca nam plaats achter de piano. Het was jaren geleden dat ze de toetsen had aangeraakt, maar het geruis van de regen liet zelfs de haperende noten soepel in elkaar overvloeien. Neftalí zat in haar vaders oude stoel en bekeek haar peinzend vanonder zijn halfgeloken oogleden, een flauwe glimlach om de mond. Toen ze haar verlegenheid eenmaal kwijt was, genoot ze ervan om hem met klanken te omhullen en binnen te dringen in de holtes van zijn oren. Door de halfopen deur lekten de tonen naar buiten. Op deze avond verspreidde hun huis eindelijk weer eens licht en muziek.

Ook de volgende keren dat hij kwam regende het, aten ze rijsttafel en speelde zij piano. Misschien was ze wel nooit gelukkiger geweest dan in die beloftevolle dagen, toen de etensgeuren tussen de takken

van de bougainville door de tuin in dreven en ze wist: die zijn voor hem. De oranje bloemen leken een kruidig nieuw parfum te produceren.

Als hij gearriveerd was en met haar moeder converseerde, keek Maruca hoe kokkie Toe de tafel dekte en de schotels binnenbracht. De eerste zette ze nog trefzeker midden op het marmer. Naarmate het blad voller kwam te staan werd haar gang naar de tafel aarzelender, tot ze ten slotte hulpeloos stond te kijken waar ze het volgende gerecht moest neerzetten. Dan liep Maruca naar de tafel toe en verschoof de schalen en kommetjes zo dat er ook voor het laatste bakje plaats was. Tussen de boontjes lichtten de stukjes rode peper op als orchideeën in het groen.

Het mooiste moment was als haar moeder hem aan tafel nodigde en hij een moment achter Maruca stond om haar te helpen haar stoel aan te schuiven. Het was ook heerlijk als hij nog een portie lustte, maar daar niet om durfde te vragen. Verlegen keek hij dan opzij naar Maruca's moeder. Even leek het of ze zijn stille verzoek niet opmerkte; haar donkere ogen bleven streng en onbewogen. Maar altijd kwam het moment dat haar blik naar haar dochter flitste.

Maruca kende het teken. Verheugd pakte ze zijn bord om hem op te scheppen. In de rijstpan waren de korrels inmiddels samengekoekt tot een grote klomp, die ze zorgvuldig van de lepel schraapte. Uit elk van de